

DNEŠNÝ STAV (Z TLAČE)

PETR CIBULKA OČAKÁVA OD EŠTEBÁKOV POKÁNIE

PETER KUNDER

SME 4. mája 2000

Petr Cibulka sa do podvedomia verejnosti dostal tým, že krátko po novembrových udalostiach začal uverejňovať zoznamy ľudí, ktorí pracovali pre ŠtB, v Necenzurovaných novinách. Doteraz bojuje za to, aby sa kádre KSČ, KSS, Ludových milícií a eštebáci dostali na perifériu spoločnosti. Tvrdí, že títo ľudia sú naďalej na kľúčových miestach v hospodárstve a politike. Zoznamy „kolaborantov s komunistickou mocou“ zverejňuje a dopĺňa na HYPERLINK „<http://www.cibulka.cz>“.

Zverejnili ste zoznamy pracovníkov ŠTB v Necenzurovaných novinách a na internetovej stránke. Do akej miery sú presné?

Sú presné, bohužiaľ, nie sú úplné. Chýbajú v nich niektoré veľké zložky ŠTB – možno väčšina osôb, ktoré pre ŠtB pracovali. V priebehu niekoľkých rokov ma žalovali v niekoľkých desiatkach prípadov. Ľudia, ktorí boli v zoznamoch, pred súdom namietali, že s ŠtB nespocovali. Ani raz sme taký súdny spor neprehrali. Všetky osoby zverejnené v zoznamoch skutočne spolupracovali s ŠtB. Otázka zostáva, samozrejme, ako dlho, ako intenzívne a koľko ľudí udali. To register zväzkov ŠtB nehovorí.

Nemali ste problémy s tým, že v niektorých prípadoch ste zverejnili aj údaje, ktoré chráni zákon?

V jednom prípade na nás podal žalobu špičkový agent ŠtB, ktorý nás zažaloval nie preto, že sme zverejnili jeho meno, ale že sme zverejnili jeho fotografiu, bydlisko, číslo jeho pasu, a tým sme narušili jeho súkromie. Napriek námietke zaujatosti sudkyne tento proces pokračoval. Prehrali sme ho.

Nezaplatil som však ani korunu. Radšej sa nechám zavrieť, než by som eštebákovi platil. Dnes sú zločinci schopní argumentovať ochranou práva na súkromie a žalujú tých, ktorí ich zločiny odhalujú.

Veľa otázok svojho času vyvolala kategória dôverník. Ako je to s ňou?

Ľudia v nej používali úplnú dôveru ŠtB. Problém ľudí v tejto kategórii nespočíva v tom, že by nepracovali pre ŠtB, ale v tom, že niektorí z nich vraj netušili, že ich partner alebo priateľ je dôstojníkom ŠtB. Aj keď ťažko uveriť takej naivite, nedá sa vylúčiť, že po celý čas nepochopili, že pracujú pre Štátnu Bezpečnosť. Týmto som vždy radil, aby zažalovali neznámeho páchatela za to, že ich bez ich vedomia evidoval ako spolupracovníka ŠtB. Ide o zneužitie právomoci verejného činiteľa. Ďalším krokom by mala byť žaloba na patričného dôstojníka ŠtB za spôsobenú morálnu ujmu, pri ktorej by postihnutý mohol žiadať vysoké odškodné. Je zaujímavé, že nikto z dôverníkov ŠtB, ktorí tvrdili, že spolupracovali nevedome, trestné oznámenie nepodal.

Aký je váš názor na premlčanie morálneho zlyhania pri spolupráci s ŠtB a na takzvané hrubé čiary?

Kedysi som si predstavoval, že Československo sa od komunizmu oslobodí podobným procesom ako Nemecko od nacizmu po druhej svetovej vojne – denacifikáciou. Opak bol pravda. Tieto kroky sa použili proti odporcom komunizmu, aby boli vytlačení na okraj spoločnosti. Domnievam sa, že komunistickým zločincom žiadne nebezpečenstvo nehrozí. Ľahko sa dá zistiť, že počas diktatúry komunizmu bolo odsúdených viac komunistických zločincov ako za desaťročné obdobie po novembrovom prevrate.

V Českej republike zriadený Úrad na vyšetrovanie zločincov komunizmu dokázal za desať rokov dostať pred súd dve osoby, ktoré boli právoplatne

Postoj Slovákov k bývalým spolupracovníkom ŠtB:

Môžu zastávať verejné funkcie, ak odhalia svoje aktivity.....	54%
Môžu zastávať verejné funkcie, aj bez toho, aby odhalili svoje aktivity	19%
Mali by byť vylúčení z verejných funkcií.....	17%
Nevedia.....	10%

odsúdené. Ani jedna z nich však nenastúpila na trest. Vyšetrujú sa zločiny z päťdesiatych rokov, aby, keď sa aj niečo vyšetrí, nemohli vinníka postaviť pred súd, a ak áno, aby zo zdravotných dôvodov nemusel nastúpiť na trest. Tí, čo nás zatvárali v osemdesiatych rokoch, sú beztrestní. Dal som trestné oznámenia na 25 eštebákov. Štátne zastupiteľstvo mi odpovedalo, že nikoho z nich nebude trestne stíhať, pretože oni neporušovali vtedy platný zákon tým, že ma väznili a pri výsluchu mlátili. Oni by porušili vtedy platný zákon, keby ma neuväznili. Tým, že ma zavreli, dodržali zákon, a tak sú to vlastne čestní ľudia. Mne po prijatí zákona o ochrane osobných informácií hrozí trest odňatia slobody na tri roky a pokuta 20 miliónov korún, lebo zhromažďujem informácie bez ich vedomia, čím porušuje ich právo na súkromie. Dnes sú v Českej republike zločinci chránení zákonom a kto bude na ich činnosť poukazovať, riskuje trojročné väzenie. Otázka by mala byť taká, či v týchto podmienkach prežijú odporcovia komunizmu, ŠtB a Ľudových milícií.

Dokázali by ste sa zmieriť s urobením čiary za minulosťou?

Všetkým by nám malo ísť o život v spoločnosti, kde sa dobro odmeňuje a zlo trestá. Nie naopak. Tým, že sa umožnilo postaviť na štart eštebákom s Mercedesmi spolu s bežnými občanmi, ktorí mali kolobežky, sa postavil základ pre nespravodlivú spoločnosť na mnoho generácií. Komunistické kádre a eštebáci sprivatizovali všetko, čo malo cenu. Spoločnosť, ktorá má v základoch zločin, nemôže byť zdravá. Som ochotný odpustiť komukolvek čokoľvek, ak ma presvedčí, že sa kajá zo zločinov spáchaných na mne a prejaví účinnú ľútosť. Za desať rokov som však nestretol žiadneho eštebáka, vyšetrovateľa, dozorca, prokurátora, sudcu, ktorý by za mnou prišiel, napísal alebo zavolať a povedal, že sa hlboko kajá a že chce do konca života tieto zločiny odčiniť napríklad pomocou zmračeným alebo postihnutým. Preto si myslím, že nič v ich morálnych hodnotách sa nezmenilo a zostali rovnakými gaunerami, akými boli.

(krátene)

AGENTI ŠTB VO VEREJNOM ŽIVOTE NEPREKÁŽAJÚ 73 PERCENTÁM SLOVÁKOV

SME 5. mája 2000

BRATISLAVA, Len 17 percent Slovákov si myslí, že bývalí spolupracovníci ŠtB by mali byť

vylúčení z verejných funkcií. Päťdesiatštyri percent je za to, aby mohli zastávať verejné funkcie, ak úplne odhalia svoje aktivity. Až 19 percent obyvateľov však exagentov vo funkciách akceptuje. Tieto čísla zverejnila agentúra SITA s odvolaním sa na štúdiu Desať rokov po páde múru. Americký výskumný tím, ktorý od roku 1990 skúmal zmeny nálad obyvateľstva v postkomunistických krajinách, v nej zverejnil výsledky prieskumov vykonaných na reprezentatívnych vzorkách obyvateľstva (viac ako 1000 respondentov).

Vo svojom postojí k bývalým spolupracovníkom tajných služieb sú Slováci vo všetkých skúmaných krajinách najtolerantnejší. S názorom, že exagenti by nemali zastávať verejné funkcie sa stotožňuje 36 percent Bulharov, 44 percent Maďarov, 46 percent Poliakov, 49 percent Rumunov a až 52 percent Čechov.

Bývalých spolupracovníkov komunistických tajných služieb akceptuje vo verejnej funkcii bez nutnosti odkrývať ich aktivity 14 percent Bulharov, po 10 percent opýtaných v Maďarsku, Poľsku a Rumunsku a len 6 percent českých respondentov.

VYROVNÁVANIE SA S MINULOSŤOU SA SKONČILO NA SLOVENSKU V SLEPEJ ULIČKE

SME 5. mája 2000

Po zmene režimov v roku 1989 sa objavila snaha očistiť verejný život v Československu od ľudí najkrikľavejšie spätých so zločinními komunizmom. V októbri 1991 Federálne zhromaždenie ČSFR prijalo zákon o definovaní niektorých podmienok na výkon štátnej služby, známy ako lustračný zákon, ktorý začal platiť od 1. januára 1992. Spolupracovníkov ŠtB delil na niekoľko kategórií. Z výkonu zverených funkcií – teda akýchkoľvek riadiacich funkcií v štátnej a vo verejnej správe mali byť vylúčení kádroví pracovníci ŠtB na úseku boja proti vnútornému nepriateľovi, tajní spolupracovníci – agenti a konfidenti, držiteľia konšpiračných bytov, funkcionári štruktúr KSČ (od ústredného výboru až po okresné), a všetci členovia Ľudových milícií a previerkových komisií zo sedemdesiatych rokov. Osvedčenie o lustráciách vydávalo federálne ministerstvo vnútra.

Dokazovanie spolupráce s ŠtB však bolo veľmi problematické. Bezprostredne po novembrových udalostiach bolo zničených množstvo agentúrnych zväzkov, ktoré obsahovali udavačské správy a priame dôkazy osôb o spolupráci. Vyskytli

sa prípady, že sa vyrezávali strany aj z tzv. registračných protokolov. K sporným bodom zákona patrila kategória C, ktorá zahŕňala tzv. kandidátov spolupráce a dôverníkov. To mohli byť často aj ľudia, ktorí o tom, že ŠTB vedie o nich spis, nevedeli. Sporné prípady riešila v r. 1992 nezávislá komisia pri federálnom ministerstve vnútra. Uplatňovaniu bránila aj slabá politická vôľa a postoje verejnosti.

Lustračný zákon sa na Slovensku nikdy dôsledne nedodržiaval za nijakej z vlád. Proti jeho uplatňovaniu boli najmä ľavicoví politici. Po vzniku samostatnej SR ho síce legislatíva prevzala, vznikli však problémy okolo orgánu kompetentného lustračné potvrdenia vydávať. V roku 1996 platnosť zákona vypršala. Na Slovensku dodnes nebol odsúdený ani jeden bývalý príslušník ŠTB, ani tí, ktorí sa dopúšťali ťažkých zločinov. Od 1. januára 2000 funguje pri ministerstve spravodlivosti Oddelenie pre dokumentáciu zločinov komunizmu. Má však len právomoc zhromažďovať dokumenty, nie viesť vyšetrovanie. Momentálne v ňom pracujú dvaja ľudia. Český Úrad pre dokumentáciu a vyšetrovanie zločinov komunizmu má niekoľko sto pracovníkov, nemecký tzv. Gauckého výbor niekoľko tisíc.

EŠTEBÁKOM HROZIA PROBLÉMY

PATRIČIA ĎURIŠKOVÁ

Pravda, 30. októbra 2001

Asi 50 000 spisov ŠTB a iných bývalých zložiek z obdobia 1948 - 1989 chce v budúcom roku odtajniť minister spravodlivosti Ján Čarnogurský. Jeho návrh musí schváliť vláda aj parlament.

Už teraz ho však niektoré politické kruhy ho za tento krok kritizujú.

Odtajnenie archívov bývalej ŠTB môže odkryť aj metódy práce dnešných spravodajských služieb, čím ich vlastne znefunkční, upozornili v rozhovore pre Pravdu dva vysokopostavené zdroje. Zverejnenie spisov by podľa Čarnogurského malo iba informačný charakter, aby občania vedeli, či sa o nich komunistická tajná služba nejakým spôsobom zaujíma. Rovnako by sa mali uviesť údaje o pracovníkoch, ktorí informácie získavali, prípadne sledovanie riadili.

Podľa ministra sa v súčasnosti materiály utajujú neoprávnene. Väčšina z nich je uložená v informačných fondoch Slovenskej informačnej služby, ku ktorým podľa zákona nemá nikto prístup s výnimkou súdu. „Keď SIS získala dokumenty ŠTB do archívnej starostlivosti, mali byť sprístupnené v zmysle zákona o archívnictve,“ tvrdí rezort

spravodlivosti. „SIS nemala oprávnenie zaradiť ich do svojich informačných fondov, a tým ich znepřístupniť.“ Navyše väčšina materiálov je označená ako prísne tajné či tajné, pričom podľa Čarnogurského demokratický systém nemá záujem ich utajovať.

Čo má zákon odtajniť:

- dokumenty správ rozvedky, kontrarozvedky a vojenskej kontrarozvedky
- dokumenty správ sledovania, ochrany stranických a štátnych činiteľov
- dokumenty správy pasov a víz
- dokumenty krajských správ ZNB
- dokumenty správy pohraničnej stráže a ochrany štátnych hraníc
- dokumenty spravodajskej správy Generálneho štábu armády
- dokumenty odboru vnútornej ochrany Správy nápravnej výchovy ministerstva spravodlivosti

(krátené)

O ČOM HOVORÍ NÁVRH ZÁKONA O PAMÄTI NÁRODA

SME, 20.októbra 2001

- O sústreďovaní a sprístupňovaní dokumentov bezpečnostných orgánov nemeckej tretej ríše, Zväzu sovietskych socialistických republík a bezpečnostných orgánov štátu od 18. apríla 1939 do 15. februára 1990.
- O zriadení Ústavu pamäti národa. Ústav by malo viesť jedenásťčlenné kolégium volené parlamentom na sedem rokov. Kolégium volí spomedzi seba kandidáta na funkciu predsedu a navrhuje ho parlamentu.
- O zverejnení evidencie príslušníkov ŠtB a ich spolupracovníkov, nechá sa pôsobiť len zákon o ochrane osobných údajov.
- O sprístupnení dokumentácie každému, koho sa týka.
- V Ústave pamäti národa bude komisia na stíhanie zločinov proti slovenskému národu. Na prácu v komisii budú generálnym prokurátorom vyčlenení prokurátori.

SPISY TREBA SPRÍSTUPNIŤ HISTORIKOM A OBIETIAM

VLADIMÍR PALKO

SME, 3. augusta 2001

O sprístupnení materiálov tajných služieb na Slovensku sme sa zhovárali s členom osobitného výboru Národnej rady SR pre kontrolu činnosti SIS a podpredsedom KDH Vladimírom Palkom.

Vedenie českých tajných služieb tvrdí, že úplnému odkrytiu materiálov komunistických tajných služieb bráni fakt, že materiály nie sú dostatočne rozdelené medzi Českú a Slovenskú republiku.

Zdá sa mi, že to, čo tvrdia, až takou prekážkou nie je. Zväzky ŠtB sa fakticky niekde nachádzajú a nejakým spôsobom rozdelené sú. Minimálne zväzky druhej správy ŠtB, ktorá bola najväčšia, sa zhromažďovali podľa krajov. Viem to, pretože v rokoch 1991 – 1992 som bol námestníkom riaditeľa Federálnej bezpečnostnej služby, ktorá vtedy mala pod správou zväzky druhej správy. Viem, že sú na Slovensku, a nebol by problém s ich využitím.

Boli by ste za ich sprístupnenie?

Som za to, aby boli materiály ŠtB sprístupnené predovšetkým pre historický výskum a obetiam – ľuďom, ktorí boli sledovaní. Aby mali možnosť dozvedieť sa, aké informácie a za pomoci ktorých ľudí boli o nich zhromažďované.

Zväzky ŠtB má dnes na Slovensku SIS. Kto môže nariadiť vedeniu SIS, aby ich sprístupnila?

Predpokladám, že na to treba zákon. Tu však, bohužiaľ, nebola vôľa zaoberať sa pozostatkami o ŠtB. Po rozdelení Československa aj lustračný zákon, ktorý ešte formálne platil do roku 1995, fakticky neplatil. Ani súčasná politická konštelácia nie je taká, že by priala vysporiadaniu sa s minulosťou ŠtB.

Myslíte, že by prípadná diskusia v parlamente o tomto probléme nemala šancu na úspech?

Celkom tak to nie je. Zdá sa mi, že po roku sa niečo začalo obracať a zvyšuje sa záujem o tieto veci, najmä zo strany médií. Tento zvýšený záujem vítam a rád by som sa aj v budúcnosti angažoval spolu s ďalšími poslancami v tom, aby bola nejaká úprava prijatá.